

AFGHANISTAN A

ISLAM I AFGHANISTAN

*Klaus Ferdinand & Asta Olesen
1966 (1975, 1980)
Revideret af Kristian Dall
2000*

Seneste opdatering: August 2018

Hent den nyeste version af denne samlingstekst og en liste over samlingens genstande på unescosamlingerne.dk

Indhold

Lærervejledning	2
Generel tekst	6
Geografi	6
Etniske grupper.....	8
Baggrunden for den nuværende situation i Afghanistan (år 2000).....	11
Afghanistan i en regionalpolitisk sammenhæng.....	13
Forholdet mellem land og by.....	16
Kultur: islam, stammetradition og vestlig videnskab.....	18
Rollespil	27
Hilsener.....	27
Måltidet	27
Landsbybryllup.....	29
Børns dagligdag.....	34
Afghansk tidslinje.....	37
Kort over Afghanistan	appendiks A
Børnelege	
Tøj i Afghanistan	

Lærervejledning

Revisionen af samlingen

Den gamle Afghanistan-samling er blevet suppleret med nye indkøb og fotografier i 1998. Dette arbejde blev varetaget af Christian Jacobsen og Kristian Dall med assistance af vores lokale medhjælper, Naimullah.

Materiale

'Islam i Afghanistan' er en samling der består af 2 kasser, der indeholder:

Ca. 80 genstande/numre.

1 mappe med avisudklip

Bøger, fotokopier, hæfter

En lånermappe (i kasse 1):

1 samlingstekst med lærervejledning (denne tekst)

2 billedserier - med i alt 80 billeder.

CD med religiøs lovprisning

CD med afghanske fortællinger

1 Film på DVD.

Hertil kommer afghanske madopskrifter, børnelege, beskrivelse af boform, bryllup, tøj, et barns dag fra morgen til aften, afghanske ordsprog, tappa (hertesuk) og små fortællinger, samt artikler om politik, flygtningeliv, hverdagsliv og naturligvis religion.

UNESCO Samlingernes hjemmeside - www.unescosamlingerne.dk - indeholder samme genstandsliste og samlingstekst, som findes i lånermappen, så flere brugere kan tilgå materialet samtidigt. Endvidere er der en database, hvor man kan søge de enkelte genstande samt et uddrag af genstandsteksten. Desuden kan man finde informationer på hjemmesiden: www.moesmus-afghanistan.dk, som supplerer samlingen vældig godt og er udarbejdet af antropologer fra Moesgaard Museum.

Samlingens idé

Idéen med samlingen er primært at formidle et eksempel på islam i praksis.

Derved forsøger samlingen at illustrere, hvordan genstande afspejler den kulturelle og religiøse virkelighed, som mennesker i Afghanistan må forholde sig til.

De to primære forståelsessystemer i Afghanistan er henholdsvis islam og stammetraditionen.

I Afghanistan opfattes de to videnssystemer som indbyrdes forenelige.

Den praksis man møder i landet, opfattes derfor både som 'rigtig' islam og som 'rigtig' tradition.

Det er imidlertid vigtigt at anvende samlingen, så man ikke reducerer afghanerne til maskiner, der instinktivt handler ud fra religion og tradition. Videnssystemerne anviser blot normer og adfærd, som mennesker må forholde deres oplevelse af virkeligheden til.

Hovedvægten i samlingen er derfor lagt på beskrivelsen af de to videnssystemer og på den måde de former virkeligheden.

Da samlingen ikke umiddelbart knytter sig til konkrete livsbeskrivelser, kan den måske virke svær at bruge for mindre klasser.

Didaktiske overvejelser:

Arbejdet med en UNESCO-samling kræver, at læreren aktivt er med til at fortolke undervisningsmaterialet og bestemme den vinkel, man vil lægge i sin undervisning. Det følgende er derfor overvejelser, vi fra UNESCO-samlingen har gjort om, hvordan materialet eventuelt kan anvendes.

Genstande og tøj

Samlingen åbner mulighed for, at man kan diskutere de forskellige genstande hver for sig ud fra genstandslisten. Genstandslisten, som man kan finde i lånermappen og på hjemmesiden under materialer, udgør kernen i en forståelse af genstandene.

På baggrund af genstandslisten kan man også forsøge at katalogisere genstandene i forhold til forskellige modsætningspar: mænd/kvinder, voksne/børn osv. Eller man kan forsøge at indplacere dem i forhold til forskellige begreber: traditionen, religionen, modernitet osv.

En anden mulighed er at bede eleverne vælge hver deres genstand og derefter fortælle om den (materiale, anvendelse, alder - hvordan de oplever den, etc.).

Det er også oplagt at gennemgå tøjet i samlingen og fortælle om, hvad det signalerer, om den person der bærer tøjet. Og man kan skiftes til at prøve tøjet og tale om, hvordan det føles (pas på at tøjstørrelsen ikke er for lille til eleven, så tøjet bliver ødelagt/sprækker). Der ligger foto-påklædningsvejledninger i lånermappens afsnit om tøj. Samme sted kan du finde en række fotos af tidstypisk tøj for afghanske kvinder, mænd og børn.

Billedserierne

Med udgangspunkt i billedserie B om bønnen kunne man selv prøve at efterligne bønnens bevægelser. Med vaskefadet og kanden kunne eleverne endvidere selv prøve den rituelle afvaskning og mundrensningen (hvis der er muslimer i klassen, ville det være oplagt at lade dem fortælle om deres erfaringer med bøn, og om hvordan deres baggrund adskiller sig fra den afghanske.)

Generelt forudsætter arbejdet med samlingen dog et godt klima i klassen, så man husker at vise respekt for andres tro.

Vi forestiller os, at samlingens billedmateriale kunne lægge op til, at eleverne skriver et lille essay om et eller flere billeder, som de har set i samlingen (fotostat, et fotografi i artikelsamlingen eller fra billedserie A og B).

Filmen

"Mændene i Deh Hamza" er en ret informationsmættet film, der egner sig bedst til de større klasser.

I filmen fortæller landsbyens mænd om krigen mod Sovjetunionen, problemer med mangel på vand og om deres syn på fremtiden. Mod afslutningen af filmen ser vi et par sekvenser med religiøs lovsang, der er en sufistisk¹ indgangsvinkel til religionen. Filmen rummer endvidere (ret barske) optagelser af en kalv, der halalslagtes.

2 LydCD'er

Den ene CD indeholder religiøs lovprisning. Taleban har forbudt musik i Afghanistan. Taleban tillader alene den religiøse recitation, der ikke akkompagneres af instrumenter. Men musik er meget populært blandt afghanske flygtninge i Pakistan.

På den anden CD kan man høre ni ultra-/korte afghanske fortællinger blive læst højt samt en legende, der også findes på skrift i faneblad 10 (Små afghanske fortællinger).

Det skriftlige materiale (teksterne i lånermappen og bøgerne)

Bøgerne finder man i UNESCO kasserne, og det øvrige skriftlige materiale finder man i herværende 'lånermappe'. Selvom tidslinjen for eksempel er opdateret, så skal man huske, at teksterne generelt repræsenterer det tidspunkt, samlingen blev etableret, nemlig år 2000. Det samme gælder genstandene. Ønsker man litteratur, der afspejler situationen i år 2011 vil vi særligt anbefale to bøger, som kan lånes på biblioteket:

- 'Afghanistan og Taleban' af Fredrik Barth (2010), der er en god lille introduktion af en norsk antropolog, der har beskæftiget sig med Afghanistan i en menneskealder
- 'Den fjerne krig – 17 perspektiver på Afghanistan' (2011), der er en samling af artikler redigeret af Morten Tinning og Signe Lund i forbindelse med en særudstilling om krigen i Afghanistan på Tøjhusmuseet i København.

Det skriftlige materiale skulle give mulighed for, at forskellige grupper i klassen, kan arbejde med forskellige aspekter ved 'Islam i Afghanistan'. Oplagte temaer og aktiviteter kunne være:

- Islam
Undersøg for eksempel religionens højtider, daglig praksis, profeten Mohammed, kønsroller - hvad er en 'mullah'? (se lånermappen)
- Traditionen
 - Hvad betyder: 'pashtu', 'pashtunwali', 'purdah', 'namues', 'jirga' og 'taboor'?
 - Læs et lille afghansk ordsprog, digt eller eventyr – ligner de vores? (se lånermappen)
 - Leg en typisk afghansk børneleg med klassen (se eksempler i lånermappen)
 - Lav afghansk mad sammen med klassen. I lånermappen er der en tekst om det afghanske køkken, hvor man kan finde fire opskrifter på afghansk mad. På den måde får eleverne oplevelsen af, hvordan afghansk mad smager, dufter og ser ud.
 - Teater: Der er vedlagt en tekst med oplæg til rollespil (i lånermappen). Prøv at lade nogle elever klæde sig ud i tøj fra samlingen, udvælge et par relevante genstande som rekvisitter og lade dem læse rollespillet. Efterfølgende kan de opføre rollespillet som et lille teaterstykke for klassen.

¹ "Islamisk mystik. Sufismens mål er at opnå en tættere forbindelse med og en mere direkte viden om Allah samt at blive ét med Allah. ", Religion.dk

- Historie
Undersøg for eksempel hvad en 'mujahedin' og 'taleban' er for noget - og hvilken rolle har de spillet i landets historie. Eller find svar på hvorfor Sovjetunionen invaderede Afghanistan? Og hvorfor USA og den vestlige koalition invaderede landet i 2001? - Hvem er Ahmed Shah Massoud? - Mullah Omar? – Hamid Karzai? Hvornår blev Afghanistan et muslimsk land? - Beskriv situationen i Afghanistan nu – etc.
- Kønsroller
Hvordan og hvorfor er der forskel på, hvad mænd og kvinder foretager sig i Afghanistan?

Efter at have arbejdet med emnet kunne grupperne fremlægge deres resultater - gerne ved at inddrage de genstande, de synes relaterer sig til emnet.

Et stykke henhævet i arbejdet med samlingen kunne man endvidere anspore eleverne til at begynde at forholde deres nye viden om Afghanistan til erfaringer fra en dansk dagligdag. Man kunne diskutere:

- Hvordan vi forholder os til religion i Danmark.
- Hvad der bestemmer vores opfattelse af rigtigt og forkert.
- Kønsroller i henholdsvis Afghanistan og Danmark.

En god måde at nuancere diskussionerne kunne være at bede eleverne om at nævne fem gode ting og fem dårlige ting ved måden, man gør tingene på - både i Afghanistan og Danmark.

Eksempel - Afghanistan:

Man har en fast placering i verden i kraft af sin familie og gennem sin tro. Til gengæld er individet pålagt mange restriktioner - især kvinderne, der kan risikere at skulle leve sammen med en ondskabsfuld mand og/eller svigermor!

Ingen ensomhed, (næsten) ingen forurening, mange miner og ikke mange skoler.

Efter arbejdet med samlingen

Vi vil her fra UNESCO Samlingerne opfordre brugere til at skrive kommentarer om brugen af samlingen og vedlægge det i lånermappen - faneblad 12: Fra lærer til lærer, så brugerne kan inspirere hinanden, og vi fortsat kan udvikle idéen med samlingerne.

Generel tekst

Fakta tallene herunder- hvis ikke andet er angivet - er opdateret i forbindelse med revideringen i 2000.

Geografi

Afghanistan ligger i det område, som vi kalder Centralasien.

I dag (2000) er Afghanistan omgivet af staterne: Iran, Pakistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Tadjikistan og Kina. Afghanistan er et bjergrigt land, og det har ingen kyststrækninger.

Afghanistan er med et areal på 650.000 km² ca. 15 gange større end Danmark.

Det anslås, at der bor mellem 20 og 22 millioner mennesker i Afghanistan. (31 mio i 2013²)

Langt hovedparten af befolkningen bor på landet. I de største byer bor der omkring 3-4 millioner mennesker.

En lille del af befolkningen i Afghanistan lever som nomader – vel omkring 1-1½ million mennesker. I takt med årstidernes skiften vandrer de langs de samme ruter år efter år, for derved hele tiden at kunne finde græsning til deres husdyr.

Det anslås, at 85 % af befolkningen er analfabeter. Blandt kvinder er analfabetismen på over 95 %.

Den gennemsnitlige levetid er på omkring 45 år. (49 år i 2013) Afghanistan er et af de eneste lande i verden, hvor kvinder dør tidligere end mænd. Den meget lave gennemsnitlige levetid hænger sammen med, at hver 5. spædbarn dør inden toårs-alderen – det svarer til 200 ud af 1000 nyfødte. I Danmark dør der til sammenligning 3-4 spædbørn ud af hver 1000 fødte.

Store byer

De største byer i Afghanistan er:

Kabul, der er hovedstad; Kandahar i syd, Herat i vest, Mazar-i-Sharif i nord-vest, og Jalalabad i øst.

Klima

Afghanistan har tempereret fastlandsklima de fleste steder. Desuden er klimaet præget af de store højdeforskelle.

Det betyder, at der kan være meget store forskelle på vejret forskellige steder i landet.

De varmeste egne er dalområderne i øst, der grænser op til Pakistan, mens de koldeste områder naturligvis findes i det centrale bjergmassiv.

Kabul er beliggende på en højslette i 1800 meters højde. Således ligger byen på vejen fra dalområderne i øst mod bjergene i det centrale Afghanistan.

Landets beliggenhed har også stor betydning for nedbøren. Afghanistan påvirkes af den indiske monsun og størstedelen af nedbøren falder om foråret. Da smeltevandet fra bjergene endvidere når lavlandsområderne om foråret er det ofte en våd årstid med stor betydning for agerbruget.

Landbrug

Selv om 85 % af befolkningen lever af landbrug, er det kun 10% af landet, der kan opdyrkes.

² Kilde: <http://www.moesmus-afghanistan.dk>.

Hovedparten af landbrugsjorden dyrkes som tørlandbrug (ingen kunstvanding). Her kan man kun dyrke én afgrøde om året. Oftest hvede eller byg.

Det kunstvandede landbrug foregår ved, at man enten afleder vand fra floderne direkte til sine marker, eller ved at man finder højtbeliggende grundvand i bjergsiderne og derefter fører vandet ned til landbrugsjorden gennem underjordiske vandkanaler, de såkaldte 'karezzer' (se tegning af princippet i karezzerne i appendix A)

På de kunstvandede marker kan der høstes en eller to afgrøder om året.

De hyppigste afgrøder er: Hvede, ris, majs, bomuld, sukkerrør, sukkerroer, frugt, citrusfrugter, druer, mandler, melon, bananer og nødder.

Naturligvis er udbudet af afgrøder afhængigt af det lokale klima.

Foruden de her nævnte afgrøder bliver der også dyrket mange valmuer. Valmuen bruges til fremstilling af opium, der forarbejdes til heroin. Man regner med at Afghanistan producerer omkring 2/3 af den råopium, der ender som heroin i Europa.

Husdyr

De vigtigste husdyr i Afghanistan er:

Geder, får, kvæg, kameler, æsler og - i de nordlige områder - heste.

Derudover har man vagthunde og jagthunde – de såkaldte afghanske mynder.

Desuden er det ikke unormalt at holde fugle i bur. Fuglene værdsættes – som herhjemme – for deres kvidder og sang.

Etniske grupper

Den afghanske befolkning udgøres af en lang række etniske grupper. Det etniske tilhørsforhold betyder naturligvis meget for folks selvforståelse, og det afspejles i en lang række praksisser. Alligevel kan man ikke sige, at det etniske tilhørsforhold alene er afgørende for folks selvforståelse.

Selv om Afghanistan aldrig har været en velfungerede nationalstat, så har de sidste hundrede års politiske udvikling bevirket, at alle afghanere føler et stærkt tilhørsforhold til deres fædreland.

Når det er sagt, kan vi fortsætte med en kort redegørelse for de forskellige etniske grupper i Afghanistan.

Hvor de forskellige grupper geografisk er hjemhørende, kan man orientere sig om på kortet i appendix A.

For størsteparten af de etniske gruppers vedkommende forholder det sig sådan, at deres traditionelle tilhørsområde strækker sig ud over staten Afghanistans grænser og ind i nabostaterne. Eksempelvis bor der uzbekere både i Afghanistan og i Uzbekistan, pashtunere findes både i Afghanistan og Pakistan og en gruppe som baluch findes i både Afghanistan, Pakistan og Iran.

Pashtunere

Denne gruppe består af ca. 10 millioner mennesker, og er således den største enkeltgruppe i Afghanistan. Hovedparten er bofaste, men blandt pashtunerne finder vi også den største gruppe af nomader.

Pashtunerne har en stærk stammeorganisation med et net af undergrupper (afstammingsgrupper). Dette har stor betydning for det politiske spil, hvor pashtunerne traditionelt har været den dominerende gruppe. Kongedynastierne har alle været pashtunere.

Pashtunerne har siden det 18. århundrede haft den militære magt, og siden 1940'erne har de i stigende grad fortrængt bl.a. tadjikker fra positioner indenfor den økonomiske og administrative sektor.

Taliban-militsen, der regerer størstedelen af Afghanistan i dag (år 2000!), er næsten udelukkende en pashtunsk milits (om pashtunsk levevis - se 'Pashtunwali').

Pashtunerne taler Pashtu, og næsten alle pashtunere er sunni-muslimer.

Tadjikker

Tadjikkerne er en bofast befolkningsgruppe på 5-6 millioner mennesker. De er fremherskende i byerne samt i de nordlige og vestlige dele af landet. I modsætning til pashtunerne har de ingen stammeorganisation, hvilket åbner mulighed for en lettere tilpasning af fremmede.

Tidligere var tadjikkerne dominerende indenfor handel og administration.

Tadjikker taler dari - en afghansk dialekt af persisk. Nogle tadjikker er sunni-muslimer, mens andre tadjikker bekender sig til shia-islam.

Hazara

Denne befolkningsgruppe på ca. 2 millioner er den eneste større gruppe, der er shia-muslimer (mens hovedparten af resten af befolkningen er sunni-muslimer). De bebor området Hazarajat i Afghanistans centrale højland. De er traditionelt set bofaste ager-

brugere, og de har tillige ofte en dyreavl baseret på 'sæterdrift'. Jordmangel i det bjergrige højland har imidlertid ført til, at hazara'er i stadig stigende grader er flyttet til Kabul. Hazarajat var selvstændigt helt frem til 1892 og blev først på dette sene tidspunkt erobret og underlagt den afghanske kongemagt. Der blev dengang erklæret 'hellig krig' mod hazara'erne på grund af deres forskellige opfattelse af Islam. Dette medførte bl.a., at de efter nederlaget udgjorde den mest ringeagtede gruppe i Afghanistan. De udfører stadig det hårdeste og dårligste arbejde i Kabul og de andre større byer.

Siden Taleban dukkede op på den politiske arena i 1994 har hazaraerne til stadighed stået i opposition til den pashtunske milit. Der verserer således rygter om, at Talebans leder, den enøjede mullah Omar, skulle have betegnet hazaraerne som hedninge. Dette muliggør, at kampen mod hazaraerne igen kan begrundes som en hellig krig. De fleste steder i landet hersker der således en spændt atmosfære mellem hazaraer og Taleban. Hazaraer taler Dari og er shia-muslimer.

Uzbekere

Uzbekerne udgør ca. 1 million mennesker i Afghanistan. De har en nomadisk baggrund, men er i dag overvejende bofaste agerbrugere. De var tidligere organiseret i emirater med den politiske og økonomiske interesse rettet mod nord - mod de centralasiatiske handels- og magtcentre Bukhara og Samarkand i det nuværende Uzbekistan.

Sovjet-revolutionens gennemførelse i Centralasien forårsagede at en del uzbeker (og turkmener) i 1920'erne flygtede til Afghanistan.

Uzbekere taler uzbeki, der er et tyrkisk sprog. De fleste uzbekere er sunni-muslimer.

Turkmenerne

Turkmenerne i Afghanistan udgør ca. 500.000 mennesker. De er nomader, halvnomader og bofaste i forskellige grader. Lige som uzbekerne var også turkmenerne tidligere orienteret mod de gamle centre i nord, og de havde ikke meget at gøre med folk på den sydlige side af Hindukush-bjergene.

Det er blandt uzbekere og specielt turkmenerne, at man knytter de kendte røde afghanske tæpper. Tæppenavne som Tekke, Yomud og Salor er i virkeligheden turkmenske stammenavne.

Turkmenerne taler turkmensk, der er et tyrkisk sprog. De fleste turkmenerne er sunni-muslimer.

Baluch

Der er måske op mod 150.000 baluch i Afghanistan. De bor spredt i det nordvestlige og vestlige Afghanistan samt i de sydlige lavlands områder, der grænser op til provinsen Baluchistan i Pakistan.

Ligesom blandt pashtunerne finder vi også både nomader og bofaste baluch.

Baluch taler baluchi, der er et iransk sprog, og er sunni-muslimer.

Nuristanere

Nuristanere bor i små landsbysamfund i snævre, svært tilgængelige dale. De lever af agerbrug og kvægavl. De udgør ca. 100.000 mennesker, men de er underopdelt i en række mindre grupper med betydelige sproglige og kulturelle variationer - så meget, at man sine steder ikke forstår sproget, der tales i nabadalen.

Nuristanernes oprindelse har været lidt af et mysterium for forskerne, og man har endnu ikke nogen sikker viden på dette felt. En skrøne siger, at nuristanerne skulle være efterkommere efter Alexander den Stores hær.

Nuristan blev først underlagt den afghanske kongemagt i slutningen af forrige århundrede - og først på dette sene tidspunkt blev nuristanerne omvendt til islam.

Andre etniske grupper

Foruden de ovenfor omtalte etniske grupper findes et antal mindre grupper spredt ud over landet. Blandt disse er:

Kirghizere, aimaqer, arabere, hinduer, sikher og qizelbash.

Den sidste jøde skulle ifølge avisartikler have forladt Afghanistan i 1999.

Baggrunden for den nuværende situation i Afghanistan (år 2000)

Der har været krig i Afghanistan siden 1979.

I løbet af halvfjerdsårene oplevede man en stigende utilfredshed blandt den afghanske befolkning. En fejlslagen høst og hungersnød var blandt årsagerne.

Blandt de intellektuelle i universitetsmiljøet i Kabul var man i øvrigt bekymret over mangel på udvikling af den offentlige administration. En begyndende arbejdsløshed blandt de universitetsuddannede medvirkede til, at man i stigende grad lod sig inspirere af marxistiske og maoistiske idéer.

I april 1978 blev præsident Daoud styrtet ved et kommunistisk kup støttet af venstreorienterede officerer i hæren.

Den nye kommunistiske regering havde blandt andet som sit projekt at omfordele jorden, så de mange fattige bønder kunne få mere jord. Jordreformerne var imidlertid i opposition til den islamiske arvelovgivning, der godt kan legitimere forskelle i omfanget af besiddelser. Konsekvensen blev, at religiøse ledere og stammeledere forenede sig i et oprør mod regeringen.

Efterhånden som oprørerne truede med at overvinde regeringsstyrkerne, øgedes de interne problemer mellem de to fraktioner i kommunistpartiet.

På trods af den kommunistiske ideologiske fokus på alle menneskers ligestilling blev partiet delt i forhold til etnisk tilhørsforhold snarere end i forhold til politiske meningsforskelle.

For at undgå, at det kommunistiske Afghanistan skulle kollapse, invaderede Sovjetunionen landet i 1979.

Nu fulgte 10 års sovjetinvasion og en ekstremt grusom krig.

Sovjettropperne og de afghanske kommunister havde kontrollen med de større byer, mens oprørerne havde kontrollen med landområderne.

Oprørerne ville ofte angribe kommunisterne om natten i små overraskelsesangreb.

Regeringstropperne hævnede sig ved at minere oprørsstierne i bjergene, forgifte vandkanaler og kaste miner - forklædt som kuglepenne - ud over landsbyerne.

I løbet af krigen flygtede omkring 4-5 millioner afghanere til udlandet, - de fleste til nabolandene Iran og Pakistan.

Yderligere 1-2 millioner afghanere flygtede til andre områder af landet.

De mest uddannede afghanere flygtede til USA, Canada, Tyskland og Australien. I disse vestlige lande stod dørene altid åbne for læger, tandlæger, ingeniører og universitetslektorer.

Mange uddannede kommunistiske afghanere flygtede dog også til Sovjetunionen, hvor de blev betragtet som kommunistiske kammerater.

Man regner med at op mod 1½ million mennesker døde på grund af krigen.

De sovjetiske soldater levede ofte under forfærdelige vilkår – mange solgte deres udrustning for at kunne købe lidt mad. De fleste hadede at udkæmpe denne krig mod en befolkning, de ikke kendte. Der døde omkring 15.000 sovjetiske soldater i Afghanistan.

Oprørshæren var styret fra Pakistan, hvor en lang række kommandanter oprettede politiske partier, som så hvervede soldater i flygtningelejrene i grænseområderne.

Overordnet blev modstandskampen koordineret af den pakistanske efterretningstjeneste ISI og CIA.

I midten af firserne besluttede CIA at sende stinger-missiler til oprørsgrupperne, de såkaldte mujahediner – hellige krigere.

De varmesøgende missiler viste sig at være særdeles velegnede til at bekæmpe de sovjetiske kamphelikoptere, der indtil da havde kunnet terrorisere oprørsgrupperne fra luften. Og missilerne blev et vendepunkt i krigen.

Krigen kostede Sovjetunionen enorme ressourcer og i forbindelse med perestrojka og glasnost, besluttede Gorbatsjov at trække Sovjetunionen ud af Afghanistan i 1989.

I Afghanistan fortsatte krigen mellem den svækkede kommunistregering og oprørsgrupperne, der begyndte at bekæmpe hinanden indbyrdes i forventning om, at netop deres oprørsparti ville kunne vinde regeringen, når kommunisterne endelig ville falde i Kabul.

På grund af disse indbyrdes stridigheder - og en formindsket støtte fra USA og Saudi-Arabien - kunne kommunisterne holde stand i Kabul fra 89-92. Herefter faldt hovedstaden så endelig til oprørerne, der straks begyndte at bekrige hinanden i forskellige skiftende konstellationer.

Et gennemgående mønster var dog, at hovedfjenderne var tadsjikernes gruppe under ledelse af kommandanten Massoud og en pashtungruppering under ledelse af Hekmatyar. Hazaraerne og usbekerne skiftede ofte side i denne borgerkrig, som primært udkæmpedes omkring Kabul.

Resultatet var, at hovedstaden - et af de eneste områder i landet, der havde klaret sig uskadt gennem sovjetinvasionen - blev ødelagt.

I resten af landet udbredte der sig en generel lovløshed. Lokale kommandører terroriserede befolkningen med voldsomme afgifter på handel, med røverier og kidnapninger.

Travlt optaget af krigen omkring Kabul kunne de overordnede hærledere ikke stille noget op overfor deres underordnede kommandanter.

Som et resultat af denne lovløshed blev en ny milits med navnet Taleban oprettet. Taleban er arabisk, og betyder religiøse studenter. Med et fundament af unge mænd fra koranskoler i flygtningelejrene i Pakistan, lykkedes det i 94 bevægelsen at erobre kontrollen med den sydlige by Kandahar. Bevægelsen indførte straks lov og orden, og den henrettede den berygtede lokale kommandant. Med sit stærke fokus på koranen lovede militsen at bekæmpe lovløsheden. Da talebanernes unge krigere samtidig opretholdt en høj moral og virkede ubestikkelige, blev bevægelsen hilst velkommen i det sydlige Afghanistan. Talebanerne var næsten alle pashtunere, og deres strenge fortolkning af koranen, passede fint med den pashtunske tradition, Pashtunwali.

Mange unge pashtunere sluttede sig til den religiøse og lovlydige taleban-bevægelse, og mange af kommandanterne fra de andre partier blev købt eller truet til at slutte sig til den fremstormende milits.

En anden forklaring på bevægelsens succes synes at være en massiv støtte fra Pakistan i form af penge og moderne pickup trucks, der viste sig at være yderst velegnede til hurtige overraskelsesangreb.

I efteråret 96 lykkedes det Taleban at erobre hovedstaden Kabul.

Siden 96 har Taleban erobret kontrollen med 85 % af landet – Det er kun den såkaldte Panjshir-dal, der stadig kontrolleres af Massouds tadjikker (år 2000).

Og her fortsætter kampene så stadig.

Afghanistan i en regionalpolitisk sammenhæng

Når der nu har været krig i Afghanistan siden 1979, så kunne man forledes til at tro, at afghanerne er et specielt krigerisk folkefærd. På trods af traditionens betoning af ære og hævn, er intet imidlertid mere forkert.

De fleste analytikere synes at være enige om, at den fortsatte tragedie skyldes fortsatte udenlandske interesser i afghanske affærer. Nødhjælpsarbejdere vurderer, at for hver 10 amerikanske dollars, der investeres i Afghanistan, er de 9 til våben og fortsat krigsførelse, mens kun 1 dollar går til genopbygning.

Det er en udbredt vurdering, at de kommandører, der fører krigen, fortsætter kampene for at kunne tjene penge til at udbetale løn til deres soldater og derved opretholde deres personlige magt og prestige.

Men hvilke interesser har udlandet så i Afghanistan:

USA

Under kampen mod Sovjetunionen kunne USA bruge krigen i Afghanistan til at dræne Sovjetunionen for ressourcer. USA støttede derfor massivt oprørsgrupperne med penge, våben og træning.

Efter Sovjetunionens tilbagetrækning mener man, at USA har været med til at støtte Taleban i de første år af bevægelsens levetid.

Ved at støtte Taleban kunne USA styrke Pakistans regionale indflydelse på bekostning af ærkefjenden Iran. Da Pakistan traditionelt har været en god allieret af USA, synes denne forklaring meget fornuftig. Ydermere kunne man håbe på en kæmpe kontrakt om opbygning af en olieledning fra Turkmenistan til Karachi i Pakistan. Denne ledning skulle gå gennem Afghanistan og indbringe milliarder af dollars til et amerikansk oliefirma.

Efter at Taleban imidlertid har givet ophold til den formodede terrorist, Osama bin Laden, der tidligere kæmpede mod Sovjetunionen i Afghanistan, er forholdet mellem USA og Taleban imidlertid på nulpunktet.

Dette blev eksemplificeret, da amerikanerne i efteråret 98 sendte krydsermissiler mod formodede terrorist-træningslejre i Afghanistan.

Betydningsfulde kvinde- og menneskerettighedsgrupper i USA lægger endvidere pres på den amerikanske regering for at få lagt en hård kurs overfor Taleban. I efteråret 1999 fik USA (med støtte fra Rusland) indført en FN-resolution, der indefryser afghanske tilgodehavender i udlandet.

Rusland

Efter tilbagetrækningen fra Afghanistan synes Ruslands regionale politik at have som hovedformål, at holde islamiske ekstremister så langt fra russisk territorie som muligt. Derfor er der meget, der tyder på, at russerne nu støtter deres tidligere hovedfjende, Massoud, der synes mere moderat end Taleban.

Ved at holde krigen gående i Afghanistan, undgår russerne også, at afghanerne begynder at involvere sig i Tadjikistan og eksempelvis Tjetjenien, hvor russerne allerede har massive problemer med islamiske oprørere.

I januar 2000 anerkendte emiratet Afghanistan (Taleban), som det første land i verden, de tjetjenske oprøreres regering i Tjetjenien.

Pakistan

Pakistans hovedinteresse i Afghanistan er at sikre sig en loyal regering i Kabul. En loyal regering, er i pakistanske øjne, en regering, der ikke tager grænsedragningen mellem Pakistan og Afghanistan op til diskussion.

Den kunstige grænse (såkaldte Durrand-linje), markerede tidligere grænsen for den britiske indflydelse i Indien indtil 1947. Derfor skærer grænsen tværs gennem de pashtunske områder mellem Afghanistan og Pakistan. Tidligere nationalistiske regeringer i Afghanistan har gjort krav på disse pashtunske områder i Pakistan, og dermed gjort krav på pakistansk territorium.

En loyal regering i Kabul vil samtidig kunne begrænse det shiamuslimske Irans indflydelse og være en god støtte mod Indien i kampen om Kashmir.

Iran

Iran forsøger at sikre sig maksimal indflydelse i Afghanistan ved hovedsagligt at støtte den shiamuslimske minoritet, hazaraerne. Derudover vil man med en ikke-pashtunsk regering i Kabul kunne begrænse pakistansk indflydelse. I en ikke-pashtunsk regering vil man i kraft af det persiske sprog også ganske naturligt orientere sig mod Iran.

En sådan regering ville være afhængig af hjælp udefra. Hvis Iran kunne levere denne hjælp, kunne man også få garantier for indflydelse i afghansk politik.

Indien

Støtter formodentlig nord-alliancen for at begrænse pakistansk indflydelse. I forbindelsen med flykapringen af et indisk passagerfly, der blev fløjet til Kandahar i Sydafghanistan i december 1999, blev Talebans håndtering af affæren dog rost af den indiske regering. Talebans anerkendelse af de tjetjenske oprørere har dog igen kølet forholdet mellem Indien og Taleban. Indien hævder endvidere at afghanske krigere kæmper sammen med pakistanske soldater og muslimske oprørere i Kashmir.

Turkmenistan

Har begrænset indflydelse men ønsker øjensynligt fred i Afghanistan, da man så ville kunne bygge en olieledning, der ville kunne skabe afsætning for de massive olieforekomster i Turkmenistan.

Det virker som om at Turkmenistan primært tror på, at Taleban kan skabe denne fred.

Usbekistan

Støtter usbekerne i Afghanistan. Den usbekiske general, Dostum, spillede tidligere en væsentlig rolle i kampen mod Taleban. Det virker imidlertid som om, at han nu er ved at have udspillet sin rolle i landet.

Tadjikistan

Landet er selv plaget af borgerkrig og lovløshed. Talebans hovedfjende, Ahmed Shah Massoud, har baser i landet. Herfra kan han så planlægge kampen mod Taleban.

Tadjikkerne i Afghanistan og tadjikkerne i Tadjikistan deler det persiske sprog, men tilhører ikke en stamme, som pashtunerne gør det.

Kommentar

På grund af disse nationalistiske interesser blandt nabolandene synes det desværre utænkeligt, at krigen kan løses uden, at man i selvsamme lande begynder at prioritere den afghanske befolknings velfærd højere end egne nationale interesser.

Mange afghanerne føler derfor, at de er taberne i et større regionalt magtspil.

Forholdet mellem land og by

På landet

Håndhævelsen af de mange regler, som Taleban-militsen har indført i Afghanistan, varierer meget i forskellige områder af landet. I de fleste landområder har lovene ikke medført nogen reelle forandringer. På landet har man traditionelt levet meget i overensstemmelse med de talebanske påbud.

I landsbyen er der endvidere tradition for at de ældre mænd, selv træffer beslutninger i forhold til eventuelle interne problemer i landsbyen.

Det er derfor sjældent at bevægelsen indfinder sig i de afsides landsbyer.

For landbefolkningen har Taleban derfor hovedsagligt medført forbedret sikkerhed i forhold til transport af landbrugsprodukter til byerne.

Dog er der på landet en spirende utilfredshed med, at Taleban synes at modarbejde hjælpearbejde – specielt i forhold til undervisning af piger.

I byen

De større byer – hovedsagligt Kabul, Herat og Mazar-i-Sharif - har traditionelt været meget mere liberale end de pashtunske landområder.

Under kommunismen oplevede man i de større byer, at kvinder og mænd officielt blev ligestillet.

Kvinder gik i vestligt tøj og bar make-up, kvinder arbejdede i offentlige stillinger og læste på universitetet - i samme klasser som mændene (se billedserierne).

I byerne kunne man se vovede indiske kærlighedsfilm i biograferne, og i enkelte tilfælde blev kærlighedsægteskaber endog accepteret.

I byen blev landbefolkningen opfattet som værende lidt primitiv og simpel, og i 30'erne forsøgte kongen endog at forbyde traditionel beklædning i byen.

For landbefolkningen synes byen til gengæld at være et eksempel på dekadence og sædernes forfald.

På denne baggrund giver det mening at opfatte taleban-bevægelsens hårde kurs mod bybefolkningen som en form for hævn for den ringeagt, deres leveform har været genstand for i byen.

Med den brutale fremfærd i specielt Kabul, siger man i én eller anden forstand "tak for sidst" for de ydmygelser, som bønderne tidligere har følt sig udsat for.

Det spiller naturligvis også ind, at bybefolkningen i langt højere grad støttede kommunisterne end landbefolkningen.

Den brutale fremfærd medfører dog blot et forstærket had til bevægelsen blandt bybefolkningen.

I byen reagerer man eksempelvis ved at lave vittigheder om nye love, som Taleban efter sigende skulle have fundet på.

Under undertegnedes ophold i Kabul i 1998, blev jeg eksempelvis bildt ind, at Taleban havde påbudt landmænd, at de skulle sørge for, at deres æsler bar bukser, som skjulte dyrenes kønsorganer.

Selv om påbuddet var en vittighed, vidner episoden om, hvor latterlig Talebans politik tager sig ud blandt byboere.

Resultatet af talebanernes kompromisløse stil i byen har derfor været forøgede lidelser for bybefolkningen – i ekstremt høj grad blandt kvinderne i byen – og et deraf følgende had til talebanerne.

Hadet er naturligvis særlig stærkt blandt ikke-pashtuner, der ofte mistænkes for spionage og diskrimineres på anden vis.

Hjælpearbejdet

I øjeblikket udgøres de eneste vesterlændinge i Afghanistan af hjælpearbejdere og en lille håndfuld journalister.

Hjælpearbejdet udføres af en lang række forskellige organisationer, der arbejder ud fra en mængde forskellige principper og idéer. FN forsøger i et begrænset omfang at koordinere hjælpeaktiviteterne og står får uddeling af akut nødhjælp.

Hjælpearbejdet fokuserer på fødevarer, sygdomsbekæmpelse, landbrug, vejkonstruktion, vandforsyning og skolebyggeri.

Generelt forsøger hjælpearbejderne at være neutrale i forhold til politiske anliggender, men Talebans menneskefjendske politik har flere gange resulteret i uoverensstemmelser med myndigheder. På lokalplan er det dog ofte lykkedes for hjælpearbejdere at forhandle aftaler med lokale kommandører, der således ender med at se gennem fingre med drift af eksempelvis pigeskoler, selv om de officielt ikke accepterer af bevægelsen.

Kultur: islam, stammetradition og vestlig videnskab

Den afghanske kultur er domineret af religionen og stammetraditionen. Naturligvis påvirkes kulturen løbende af andre videnssystemer. Det giver naturligvis ikke mening, at henføre konkrete handlinger til bestemte videnstraditioner. Alligevel kan det være perspektiverede for forståelsen af den daglige praksis, at beskrive videnstraditioner som abstrakte systemer.

Islam

Afsnittet herunder om islam er en lettere omskrevet version af teksten:

'Afghanistan A og B: Islam i Afghanistan' - af Gorm Pedersen og Asta Olesen (1980).

Udover nedenstående tekst kan billedserie B i lånermappen, som netop handler om islam i Afghanistan, og CD én med religiøs lovprisning også belyse emnet.

"Islam i Afghanistan":

Islam i hverdagen.

De hellige skrifter i islam udgøres af følgende:

Koranen – som blev åbenbaret for Profeten Mohammad. Koranen er altså direkte Guds ord, og ikke Mohammads (jfr. De ti Bud stammer fra Gud iflg. kristen tro, og ikke fra Moses). Koranen anses for at være den sidste af en række på hinanden følgende åbenbaringer, dele af et urskrift hos Gud.

De åbenbaringer, som indgår i jøderne og de kristnes religion, accepteres som tidligere åbenbaringer fra Urskriftet. Jøders og kristnes nære forhold til islam rummes i betegnelsen af dem som folk af bogen ("ahl-a-ketab").

Idet Koranen blev åbenbaret på arabisk, skal den også læses og forstås på arabisk af praktiserende muslimer, da en oversættelse giver mulighed for meningsforvrængninger (jvf. Det Nye Testaments mangfoldige udgaver). En oversat Koran er således ikke at betragte som Guds ord, men som en genfortælling af Guds ord. På grund af Koranens status som en åbenbaring, skal den behandles med den respekt. (NB: også Koranerne i denne samling).

Hadith – er de etablerede nedskrevne traditioner, som kan henføres til Profeten Mohammad. De mest pålidelige Hadith stammer fra profetens følgesvende og blev nedskrevet lige efter hans død. Andre er nedskrevet betydelig senere, og har som kilde, folk, der var i langt mere sporadisk kontakt med Mohammad.

Sunna – refererer til sædvane i bredere forstand, og tradition som den eksisterer.

Sharia – religiøs lov. Egentlig "vejen", hvad der er fastlagt som religiøs kodeks på baggrund af fortolkning af Koranen og Hadith. Sharia blev fastlagt i slutningen af 2. århundrede efter Mohammad, gennem enighed ("ijma") blandt de lærde ("ulama")

Fortolkninger af de hellige skrifter til vejledning for handling i nye situationer bygger på analogi-princippet (quiah), dvs. fortolkning af Koranens regelsæt med anvendelse på mere

eller mindre parallelle områder. På denne baggrund er udviklet 4 lovskoler (fiq) indenfor Sunni islam (opkaldt efter grundlæggerne):

Hanafi: i Vestasien, Indien, Nedre Ægypten

Malakit: Nord- og Vestafrika, Øvre Ægypten

Shafii: Nedre Ægypten, Syrien, Indien, Indonesien

Hanbaki: Saudi Arabien

Mere en nogen anden af verdensreligionerne indeholder islam forskrifter for menneskelig adfærd på stort set alle områder af livet. En praktiserende muslim har således en række retningslinjer og påbud at overholde i sin daglige liv. Naturligvis lever alle muslimer ikke efter alle forskrifterne, og der findes også lokale variationer og fortolkninger heraf.

Her vil vi dels præsentere "islam fem søjler", som grundlaget for de troende, og dels hvorledes islam præger en afghaners hverdag på en række områder.

Islams fem søjler:

1. *Trosbekendelsen* (Kalima, shahadat= vidnesbyrd). Kalima kan kaldes den muslimske trosbekendelse, hvorved en person identificerer sig selv som, eller bliver, muslim: Der er ingen anden Gud end Gud, og Mohammad er Guds profet.

For muslimer er profeten Mohammed ikke guddommelig, som f.eks. Jesus er for kristne; Mohammad var blot den sidste og største af Guds budbringere, profeter. Således anerkender muslimer Jesus blandt de store profeter, men ikke hans guddommelighed – at han skulle være Guds søn. Det er derfor forkert at kalde muslimer for "muhammedanere", på samme måde, som vi refererer til kristne, idet Mohammad og Kristus tilskrives helt forskellige roller i de to religioner.

2. *Bøn, recitationer* (Salah). En praktiserende muslim skal bede med ansigtet mod Mekka fem gange om dagen. Bønnen består i et nærmere angivet antal recitationer fra Koranen. (Se diasserie). Sunni og shia muslimer beder på lidt forskellig vis

3. *Almisse* (Zakat). Enhver muslim skal give en vis procentdel af sin formue til de fattige.

4. *Faste* (Sawn- kaldet Ruzah i Afghanistan). Den rituelle faste foregår i måneden Ramazan, den niende måned af den muslimske månekalender. Fra solopgang til solnedgang må man ikke drikke, spise, ryge, tage snus m.v. Da fastemåneden følger månekalenderen, falder den 11 dage tidlige hvert år.

Børn, rejsende, soldater i felten, syge, gravide og menstruerende er fritaget for at faste. Sidstnævnte skal dog kompensere ved at faste et tilsvarende antal dage senere.

5. *Pilgrimsrejsen* (Haj). Alle muslimer skal rejse til den hellige by Mekka i Saudi Arabien, traditionelt i den 12. måned af den muslimske månekalender. Efter pilgrimsfærden har en pilgrim ret til at bruge titlen Hajji (mænd) og Hajja (kvinder).

Bøn: dagens fem bønner skal foregå på følgende tidspunkter, efter forudgående rituel vask af fødder, hænder og ansigt:

- Solopgang

- Middag eller tidlig eftermiddag
- Midt-eftermiddag
- Solnedgang
- Før man går i seng

De fleste afghanere, især i landdistrikterne, beder, om ikke alle fem gange, så i det mindste morgen- og aftenbønnen. Man kan bede, uanset hvor man opholder sig, privat eller offentligt, (kvinder beder dog normalt kun i hjemmet), og man behøver følgelig heller ikke være i en moske. Et typisk syn i Afghanistan er således langdistancebusserne, som ved bedetid standser ved et vandløb, hvor folk først kan gennemføre den rituelle vask og dernæst bede, inden rejsen fortsættes.

Bønnen er så integreret i hverdagen, at det f.eks. på offentlige tehuse forekommer naturligt at bede i samme lokale, som andre sidder og spiser og snakker. Bønnen ved solnedgangstide vil om muligt blive foretaget i moskeen (mænd), som samtidig fungerer som et mødested for lokalsamfundets mænd. Moskeen har dermed flere sociale funktioner end en kirke, og den er altid åben for rejsende at søge husly og overnatte i.

Ved religiøse højtider går de fleste mænd i moskeen for at bede i fællesskab. Islam er frem for alt en lighedsreligion – alle er brødre i troen uanset rang, nationalitet og hudfarve, og et religiøst hierarki som indenfor kristendommen findes ikke.

Kost – regler

De islamiske kostregler er nedskrevet i koranen, og er de samme som jødernes nedskrevet i tredje Mosebog. Det Gamle Testamente er fælles for jøder, kristne og muslimer.

For mad og drikke gælder det som for menneskelige handlinger generelt, at de kan opdeles i fem kategorier:

- Obligatoriske, pligt
- Anbefalet sædvane, men ikke pligt
- Ligegyldigt
- Misbilligt, men ikke forbudt
- Forbudt

Med hensyn til mad/drikke falder det især i øjnene i vores del af verden, at f.eks. alkohol og svinekød betragtes som religiøst urent, og derfor er (haram), mens f.eks. fårekød er religiøst rent og anbefalelsesværdigt (halal). For at kød skal kunne betegnes "halal" er det imidlertid ikke tilstrækkeligt, at det stammer fra et acceptabelt dyr, men det skal også være slagtet på en bestemt måde, bla. for, at alt blod kan løbe af dyret. Det er nemlig "haram" at spise blod.

I kategorien af ikke anbefalede, men heller ikke forbudte (makruh) fødevarer, finder vi kanin/hare, hestekød, æsel mv.

Klassificeringen i de fem kategorier følger de ovennævnte analogi-slutninger (qiyah) – mens rentetagnin som sådan iflg. Koranen er forbudt, og indtægter herfra "haram", så tillades moderne bankvæsen dog i alle muslimske lande, på trods af, at det bygger på netop rentetagnin. Den sociale moral og etik er fremherskende i vurderingen af folks

handlinger: ikke alene er det en pligt at give almisser, men den mad, man spiser, mens naboen sulter, er tillige "haram".

Afghanerne er overvejende ortodokse, hvad angår spise-restriktioner, og f.eks. svinekød findes ikke i butikkerne. Uddannede, "moderne" afghanere tager det mindre tungt med alkoholforbuddet, men alkohol forhandles ikke frit og drikkeri foregår mest i det skjulte.

Hygiejne

Skelnen mellem det religiøst rene og urene er grundlaget for de hygiejniske anvisninger, som de hellige skrifter indeholder. For at opnå religiøs renhed, er det ikke nok at vaske sig. Det må være en rituel afvaskning, hvori er specificeret, hvordan og hvilke dele af kroppen, en person skal vaske – f.eks. før bøn, efter seksuelt samvær, menstruation, barnefødsel mv.

På samme måde er håndvask før måltidet ikke blot et spørgsmål om almindelig renlighed, men om rituel renlighed. Vaskefadet (AFG 12), vandbækkenet (AFG. 16a, b) og vandkanden (AFG. 41), som samlingen indeholder, er fast inventar i alle afghanske hjem og benyttes netop til håndvask før måltidet. Efter måltidet vaskes hænder, mund og tænder. (Se billedserie B; billede 36-39)

Modsætningen mellem ren/uren gælder for alle kroppens funktioner: højre hånd, som er "ren" bruges til at spise med – kun i byerne hos de velstillede anvendes bestik- mens venstre hånd er "uren" og anvendes til at rense sig efter afføring og urinerig (oftest med vand eller en klump tør ler; toiletpapir er dyrt og ikke særligt udbredt). Angående toiletter er orienteringen vigtig: man skal vende med siden til Mekka.

I fastemånedens skal folk afholde sig fra alt, hvad der gør dem religiøst urene, både i tanke og handling – bla. seksuelt samvær. Menstruerende kvinder er undtaget fasten og bønnen, idet de anses for at være religiøst urene.

Efter menstruationens ophør skal kvinden foretage en rituel afvaskning, og efter seksuelt samvær skal begge parter gennemføre en rituel afvaskning. Folketro siger, at det bringer ulykke at se en "uren" person, dvs. en person som har undladt det foreskrevne ritual.

10. dagen efter en fødsel skal en kvinde foretage et rituel bad, og 40 dage efter fødslen kan hun atter indgå i det normale liv, bede de daglige bønner og have seksuelt samvær.

Endelig foreskriver islam også fjernelse af al kønsbehåring for både kvinder og mænd.

Ritualer i forbindelse med livscyklus.

Et nyfødt barn

bliver muslim ved at en mullah hvisker "Allah- u-Akbar" (Gud er stor/størst) fire gange ind i dets øre. I mere velhavende familier fejres fødslen – og især hvis det er en dreng – og der gives mad til de fattige.

Omskæring af drenge

I en alder af 3-7 år bliver drenge omskåret. Selve operationen udføres af landsbybarberen, men der er altid en mullah tilstede. Omskæringen er en vigtig social begivenhed, som fejres bespisning og festligheder – trommemusik og dans.

Drenges religiøse indlæring starter omkring seks års alderen med Koran-læsning i en Koran-skole, og fortsætter til 12-14 års alderen. Piger oplæres evt. af ældre kvinder i Koran-læsning i hjemmet.

Fra piger er ca. syv år begynder de at blive socialiseret i de restriktioner, som islam pålægger kvinder først udtrykt ved, at de nu bærer et klæde, så håret er tildækket. I de følgende år bliver deres bevægelsesfrihed betydelig begrænset, og de opholder sig i stigende grad indenfor hjemmets fire vægge, hvor de fra en tidlig alder bliver oplært i husholdningsarbejde og børnepasning. Fra 13-14 års alderen skal pigerne bære slør, når de bevæger sig udenfor lokalsamfundets snævre kreds.

Tidligere anvendte afghanske landsbykvinder ikke slør, men som kommunikationen med bysamfundene er øget, har sløret vundet indpas på landet – som udtryk for social mobilitet, idet sløret og purdah indicerer, at en mand har råd til at undvære sin konens hjælp udenfor de fire vægge.

Det muslimske ægteskab og skilsmisse

er ikke som det kristne indstiftet i himmelen. Det er tværtimod en verdslig, kontraktmæssig affære. Koranen beskæftiger sig dog med alle de legale og praktiske aspekter af ægteskaber, mht. betingelserne for indgåelse af ægteskab, skilsmisse og flerkoneri. En mand må have op til fire koner, hvis han kan behandle dem ens. I modsætning til kvinder har mænd meget let ved at opnå skilsmisse, men ifølge islam skal kvinden betales en engangserstatning ved skilsmisse. Eventuelle børn tilfalder faderen.

Begravelse

Ved dødsfald vaskes liget, indsvøbes i 12 m hvidt klæde, og en mullah intonerer: " Vi kommer fra Gud, og til Gud vender vi tilbage". Et lig begravnes samme dag, som personen er død. I moskeen eller ved graven reciterer mullahen "jenazah", Bønnen for den Døde. Graven skal være seks fod dyb, og liget skal ligge på højre side med ansigtet vendt mod Mekka. Ofte har graven en niche (L-form), så selve liget ikke tildækkes med jord. Graven er kun markeret med en sten uden inskription.

Efter begravelsen bespises slægtninge og venner i tre dage, dernæst igen 14 dage efter begravelsen, 40 dage efter og igen på årsdagen for begravelsen.

I 1950 forsøgte regeringen ad lovgivningsvej at lægge en begrænsning på de kolossale økonomiske omkostninger involveret i de ceremonier og fester, som afholdes i anledning af fødsel, omskæring, ægteskab og begravelse. F.eks. blev det forbudt at afholde ceremonier efter 14, 40 og 1 år ved dødsfald, men loven har praktisk taget ingen virkning haft.

Årets gang:

Fasten i måneden Ramazan. Efterfølges af 3 dages festligheder kaldet "Id-il-Fitr" eller "Id-il-Ramazan". De fleste folk, men først og fremmest børn, får nyt tøj til Id. Den første dag af

Id går alle mænd i moskeen, men siden er det i høj grad en verdslig fest, der som den kristne jul er præget af masser af god mad, søde sager og besøg hos familie og venner.

"Ashura", 10. Muharram³: Martyrerens fest er først og fremmest en shia højtid: Husain, Ali's søn og Profeten Muhammads barnebarn, blev dræbt den 10. Muharram år 680 på sletten ved Kerbale i Irak, som led i striden om hvem der skulle være Khalif, profeten Muhammeds stedfortræder. Splittelsen mellem shia og sunni muslimer stammer tilbage fra denne arvefølgestrid, hvortil siden er føjet forskelle i religiøs doktrin. Ashura er altså en mindedag om Husains martyrie, og shia er underkaster sig selvpinsler (pisker sig med lænker) på denne dag i mindet. (se shia bedestenen (AFG. 46) i samlingen, der er formet af ler fra Kerbala sletten gennemvædet af martyrernes blod). Da shia erne har været en forfulgt minoritet i Afghanistan foregår højtideligholdelsen af Ashura langt mere tilbagetrukket end i Iran og Pakistan.

Hadj. Pilgrimsrejsen foregår normalt i den 12. måned af månekalenderen, Fra Afghanistan drager hvert år flere tusinde på pilgrimsrejse (langt flertallet er mænd).

Den 10. dag af Hajd måneden (Dhu'l Hijra), også kaldet Id-e-Qurban eller Id-e-Kalan slagtes offerdyr: 1/3 til egne familie, 1/3 til slægtinge og 1/3 til de fattige. Denne slagting af offerdyr er til minde om Abrahams lydighed overfor Gud, da han på Herrens befaling var rede til at ofre sønnen Ismail (ikke Isak) – hvorpå Gud befalede ham at slagte et får i stedet for.

En sidste religiøs helligdag er profeten *Mohammads fødselsdag*, der tillige var hans dødsdag.

Nawroz – forårsjævndøgn, 21. marts er nytår efter den afghanske solkalender. Afghanerne bruger denne helligdag til at valfarte til Ali's grav i Mazar-i-Sharif. Ali's standart⁴ (jandah) rejses udenfor helligdommen, og den som rører den først anses for at vinde religiøs fortjeneste. Standarten bliver stående i 40 dage – mange syge og invalider kommer for at røre ved den i håb om mirakuløs helbredelse.

Der er tusindvis af hvide duer omkring helligdommen, og folketro går ud på, at hver 7. due er en ånd, så folk fodrer duerne i håb om at vinde religiøs fortjeneste. Hvis man dræber en due, så vil den forfølge den pågældende i drømme.

Folketro

Ligesom indenfor andre religioner findes der ved siden af de officielle religiøse doktriner et antal religiøse forestillinger med perifer tilknytning eller i direkte modstrid med den ortodokse lære:

Helgengrave. Skønt formelt i modstrid med islam eksisterer der en form for "helgendyrkelse", centreret omkring hellige mænds grave. Disse hellige mænd (kvinder?) kan have opnået deres status gennem at have tjent Gud i krig (været faldet i Jihad – hellig krig- hvorved de bliver "shared" og går direkte i Paradis) eller have levet et særligt fromt liv. Sådanne folk tilskrives overnaturlige kræfter; de er ikke guddommelige, og rangerer lavere end profeterne, men kan fungere som mellemmand i almindelige menneskers

³ Muharram: navnet på den 1. måned i den islamiske kalender

⁴ Fane

kontakt med Gud. (Selve ideen om en formidler af kontakten til Gud er uislamisk). Sådanne helliggrave kaldes "ziarat", og folk besøger dem for at få helgenen til at gå i forbøn hos Gud i forskellige anliggender, lige fra kærestesorg, barnløshed til helbredelse af diverse fysiske og mentale sygdomme. F.eks. er der en helliggrav nær Jalalabad, hvor sindsyge kan finde helbredelse, nær Charrikaren, der kan kurere rabbies, og i Paimian-dalen nord for Kabul ikke mindre end 40, som sikrer kvinder frugtbarhed (barnløshed tilskrives kvinden).

Vogterne af helligdomme sælger amuletter, "ta-wiz", der kan beskytte en mod praktisk talt alt. Mange "ta-wiz" består af vers fra Koranen, sammenfoldet og indkapslet i et metalhylster, eller syet ind i klæde eller læder. Ofte efterlades ting ved helliggraven som påmindelse til helgenen om ens bøn, og gravens vogter modtager en almisse.

Ånder. Der hersker blandt ikke-uddannede afghanere en omfattende tro på ånder af forskellige slags, og disse bruges som forklaring på både fysiske og mentale sygdomme. Beskyttelse mod ånder kan ske gennem amuletter og deslige, men helbredelse for en besættelse af ånder sker ved en fordrivelse af disse gennem recitation fra Koranen, ofte foretaget af en mullah, men ikke nødvendigvis. Desuden findes en omfattende mængde folkemedicin, den såkaldte "græske medicin".

Desuden er der en udbredt tro på varslere og "onde øjne", som man kan udsætte sig for ved at udfordre skæbne, påkalde sig misundelse mv. "Onde øjne" kan man beskytte sig imod ved at bære amuletter.

Parallelt med amuletternes beskyttende virkning kan der øves sort magi mod en person f.eks. gennem besværgelser. Det er især personer, som befinder sig i en overgangstilstand i deres livscyklus, som er mest sårbare overfor ånder, "onde øjne" mv. – f.eks. gravide kvinder, nyfødte børn, unge mennesker i puberteten. Folk kan ufrivilligt påføre andre ulykke: en kvinde, som har været udsat for mange aborter og dødsfald blandt sine nyfødte børn, kan skade og dræbe et andet nyfødt barn, hvis hendes skygge falder på det. På samme måde er menstruerende kvinder, som er religiøst urene, en potentiel fare for nyfødte børn.

Med øget skolegang og udbredelse af moderne medicin bliver denne folketro svækket, men man må nok forvente, at den vil eksistere længst mht. kvinder, fødsler og spædbørnsdødsfald, idet Afghanistan er et af de lande i verden, som har den højeste spædbørnsdødelighed.

Kommentar til materialet (Kristian Dall 2000)

Materialet dækker stadig forholdene i Afghanistan, selv om forventningen om at øget skolegang vil modificere forståelsen af religion og folketro, ikke er blevet indfriet på grund af krigen.

Endvidere må man bemærke, at Taleban, med den meget korannære fortolkning af islam, skriver sig ind i en tradition, der står i opposition til folketro og sufisme.

Stammetraditionen - pashtunwali

Som begrundelse for handling, finder vi ved siden af islam, også stammetraditionen.

De fleste etniske grupper i Afghanistan bekender sig grundlæggende til de samme adfærdsnormer, som er angivet i den pashtunske tradition, pashtunwali.

'Pashtunwali' betyder 'at følge pashtu', der er navnet på det pashtunske sprog, men også betyder 'at følge den rette vej'.

Pashtunwali udgør derfor de regler, man skal overholde, for at følge den rette vej.

Det helt centrale begreb i Pashtunwali er ære – og ære er noget, som kun mænd kan have.

En mands ære er nemlig funderet i hans evne til at beskytte sin jord og den ærbarhed, samt de kvinder, han har ansvaret for, er i besiddelse af.

Hvis æren krænkes, skal manden eliminere årsagen til krænkelsen, for at kunne genoprette sin ære.

Som et led i beskyttelsen af kvindens ærbarhed (*namues*), skal hun bære en dragt (*burqa*), der fuldstændig dækker hendes krop og ansigt, når hun færdes offentligt (det gælder dog ikke, hvis hun eksempelvis skal hjælpe til med markarbejdet).

Derudover skal hun fortrinsvis færdes bag de høje mure, der omgiver hjemmet.

Dette regelsæt for kvinders færden hedder '*pardah*'.

Kvinden skal leve i *pardah*, der altså betyder 'beskyttelse' eller 'tildækning'.

Denne beskyttelse er både mod kvindens egne tilbøjeligheder (kvinder anses ikke for at have lige så meget viljestyrke som mænd) men også mod andre mænd.

I vestlige øjne er dette system groft undertrykkende – men man må samtidig huske på, at det også gør kvinden meget vigtig ved at tillægge hende betydningen for mandens og familiens ære.

Ærekrænkelser forekommer således oftest i forbindelse med kvinder og jord.

En situation, som ofte er årsag til ærekrænkelser i Afghanistan, drejer sig om tyveri af jord.

På grund af de muslimske arveregler (alle brødre arver lige meget af faderens jord - døtre arver halvt så meget som sønner (i Afghanistan arver døtre dog ingenting!)) vil

jordstykkerne være delt af en række fætre efter blot to generationer. Således vil store marker efter forholdsvis kort tid, blive inddelt i små og ineffektive havebrug. Når det sker, oplever man ofte, at fætre begynder at diskutere om rettighederne til bestemte jordstykker.

Disse diskussioner kan hurtigt føre til ærekrænkelser, som kræver blodhævn.

Det pashtunske ord for 'fætter', '*taboor*', betyder således også fjende eller rival.

Hvis man ikke aktivt udviser vilje til at genoprette sin ære, mister man enhver anseelse og bliver regnet for en skamlet på klanens ære. En mand har derfor både en individuel ære og en andel i hele klanens ære, der igen har en andel i hele stammens ære.

På stammeniveau kan ære krænkes, hvis repræsentanter (ældre betydningsfulde mænd – 'hvidskæggede') fra en klan fornærmes i en større forsamling af forskellige klanledere.

Derved kan der opstå fjendskab mellem klaner, som kan resultere i skyderier.

Foruden blodhævnen kan æren genoprettes ved at landsbyens ældre mænd diskuterer sagen i et ældreråd (*jirga*) og anbefaler et forlig, der tilgodeser den krænkede part.

Ære handler dog ikke alene om hævn og mord. Et vigtigt element i Pashtunwali er således også påbuddet om gæstfrihed. En pashtun kan vinde megen respekt og derved understøtte sin ære/anseelse ved at udvise gavmildhed.

I lånermappens faneblad 9 (div. supplerende tekster) findes en artikel, som handler om Pashtunwali og sætter begrebet ift. islam og hverdagslivet: "Hus, jord, kvinder og ære – kvindens stilling blandt pashtunerne i Østafghanistan",

Vestlig videnskab

Den grundlæggende tro, som gælder indenfor vestlig videnskab – (vestlig kultur i det hele taget), handler om, at man først accepterer forklaringer, når de kan bevises.

Med forklaringer om atomer, molekyler og tyngdekraft, har man i vores del af verden udviklet en række teknologier, som vi kan fremstille ting med. Ting, som vi indretter vores verden med, selv om de færreste af os til fulde kan forklare de komplicerede processer, der får en bil til at køre, eller hvorfor penicillin kan kurere betændelse.

Vi ved bare, at bilen kan køre, og at penicillin får betændelsen til at forsvinde.

Det ved man naturligvis også de fleste steder i Afghanistan.

Men på grund af de andre videnssystemer - traditionen og islam - er det sværere at have ubegrænset tillid til videnskaben.

Når piller eksempelvis virker, så er det for troende afghanere, kun fordi Gud har besluttet, at de skal virke.

Hvor vi i Vesten ofte ser videnskaben som stående i modstrid med religionen, så bekræfter videnskaben egentlig kun Guds eksistens for afghanerne.

Det faktum, at videnskaben har medført en lang række avancerede teknologier i Vesten og ikke i muslimske lande, fortolkes som Guds prøvelse af de rettroende.

Gud har givet de vantro teknologien for at teste muslimernes rettroenhed.

Der har eksisteret universitet, militærakademi og ingeniørskole i Kabul fra 1930'erne indtil begyndelsen af 90'erne.

Her har mange af de afghanere, som arbejder for hjælpeorganisationerne, fået deres uddannelse.

Men også blandt disse veluddannede afghanere, tror man på, at Gud kan forårsage mirakler.

Undertegnede (Kristian Dall) oplevede under opholdet i Afghanistan i 1998, at uddannede afghanere forklarede, at en mand havde overlevet et år i en sammenstyrtet vandkanal, fordi Gud havde sørget for vand og mad. Og jeg er ganske overbevist om, at mine afghanske venner opfattede historien som pålydende.

Opsummerende kan man sige, at afghanerne i det store hele ikke opfatter noget modsætningsforhold mellem religion, tradition og videnskab.

Naturligvis er disse videnssystemer også så selvfølgelige, at afghanerne ikke tænker på, hvorfor de handler, som de gør. I forhold til almindelige praktiske gøremål - som eksempelvis at lappe et punkteret bildæk - er det mere en almindelig praktisk fornuft, som er baggrunden for, hvordan man håndterer problemet.

Rollespil

I det følgende er beskrevet nogle hændelsesforløb, der forhåbentlig kan inspirere til rollespil.

Rollespillene knytter sig specielt til genstandene i Afghanistan B-samlingen: 'Dagligliv'. Vi har alligevel valgt at vedlægge oplæg til rollespil i Afghanistan A-samlingen, da bryllupsritualerne knytter sig til religionen.

Lærere, der har haft erfaringer med at udvikle rollespillene, opfordres hermed til at skrive deres erfaringer i denne lånermappe (Faneblad 12: fra lærer til lærer) - eventuelt vedlagt en mere udførlig drejebog!

Hilsener

Når man møder bekendte eller bliver introduceret til andre af samme køn, så hilser man altid ved først at give hånd med højre hånd.

"Hvordan har du det?", siger man så nærmest i munden på hinanden. Derefter giver man hinanden en række hurtige knus, mens man siger:

"Godt at se dig"

"Tak"

"Hvordan går det med dit 'hus' (familie)?"

"Godt - tak"

"Hvordan går det med dit helbred?"

"Godt - tak"

"OK!"

Hilsenerne foregår stadig så hurtigt, at man nærmest taler i munden på hinanden.

Måltidet

De tilstedeværende ved måltidet er altid bevidste om deres sociale position. Uddannelse, alder, rigdom og personlige egenskaber er med til at definere den sociale position.

Inden måltidet hilser man naturligvis på hinanden (se ovenfor).

På gulvet er en stor dug bredt ud. Maden er serveret på dugen.

1)

De tilstedeværende taler først om, hvor de skal sidde.

Det foregår på den måde, at dem, der har den højeste sociale position, diskuterer med hinanden om, hvem der skal sidde på den bedste plads - længst fra døren.

De tilstedeværende med den laveste sociale position diskuterer de resterende pladser.

Under diskussionen opfordrer man hele tiden sidemanden til at indtage den mest fordelagtige plads.

Derved viser man sin sidemand respekt og værdighed.

Samtalen kan således foregå således:

"Du skal sætte dig her!"

"Nej! - det skal du"

"Nej, sæt du dig her"

"Nej, jeg sætter mig her"

- mens denne forhandling foregår, kan man godt forsigtigt forsøge at placere hinanden ved at tage blidt fat i hinanden. Efterhånden får alle sat sig ved/på puderne omkring dugen.

2)

Når alle har fået sig sat omkring dugen, skal man vaske hænder.

Det yngste medlem af værtsfamilien - eller kokken/tjeneren, hvis måltidet foregår på en arbejdsplads - kommer med vaskefad, kande med varmt vand, et håndklæde over armen og eventuelt et stykke sæbe.

Vaskefadet gives derefter til den nærmeste person ved dugen. Denne placerer fadet mellem benene. Nu hælder kokken så langsomt vand ud over personens hænder, imens personen vasker hænderne.

Når dette er overstået, sendes fadet videre til den næste person, og den første person tørrer sine hænder i håndklædet.

Kokken følger derefter vaskefadet hele forsamlingen rundt, indtil alle de tilstedeværende har vasket deres hænder.

3)

Under måltidet er fadene placeret således, at de fade, hvor der er mest kød, er placeret i den ende af dugen, hvor de mest betydningsfulde personer sidder.

Kokken kommer med brød, som han deler rundt blandt de tilstedeværende.

Derefter spiser man med højre hånd af de fælles fade.

Man taler naturligvis om dagens hændelser, lokale forhold og udviklingen i landet.

Efterhånden som kødet forsvinder, begynder man at opfordre hinanden til at tage de bedste stykker.

Det er igen en måde, man viser respekt overfor sine medmennesker.

4)

Når måltidet er forbi, rydder kokken af dugen.

5)

Derefter henter han igen vaskefadet.

Vaskeritualet foregår som under punkt 2 med undtagelse af, at man efter måltidet også skyller sin mund. Det gøres ved, at man samler vand i hænderne og fører det til munden.

Med højre hånd gnubber man så lidt på sine tænder, inden vandet igen spyttes ud.

Man afslutter igen med at tørre hænderne i håndklædet.

6)

Når man så igen har fået vasket hænder, skal man have te.

Kokken skænker teen for de tilstedeværende. De søde bolcher eller nødder bliver serveret på små bliktallerkener.

I forbindelse med teen, bliver der røget cigaretter eller taget snus.

Når snusen er blevet doven, spyttede den ud i spytbakkerne på dugen.

Landsbybryllup

Forhandlingsfasen

Et bryllup arrangeres ved, at fædrene til henholdsvis bruden og brudgommen bliver enige om, at de unge mennesker vil passe godt til hinanden.

Denne beslutning træffes mest på baggrund af overvejelser om familiernes status, men man overvejer også, om de unge menneskers temperament passer sammen.

Ofte foretrækkes det, at fætre og kusiner bliver gift med hinanden.

Selv om det er fædrene, der træffer den endelige afgørelse i forbindelse med giftermålet, så er der ingen tvivl om, at mødrene også spiller en vigtig rolle i overvejelserfasen.

Brudgommens mor vil således ofte besøge den eventuelle brud for at vurdere pigens evner til at kunne varetage en husholdning.

Det er ligeledes moderen, som ville kunne fungere som de unges 'talsmand'. Hvis de af en eller anden grund har noget imod at gifte sig (måske ønsker de fortsat uddannelse, måske ønsker bruden ikke at gifte sig med brudgommen, (fordi han er for gammel/fordi han har et dårligt omdømme)), så kan moderen forsøge at fraråde giftermålet.

I Afghanistan henvender unge mennesker sig alene til moderen med deres følelser, mens det forventes, at de adlyder deres faders anvisninger.

Brudepris

Under samtalerne mellem bruden og brudgommens fædre og mellem bruden og brudgommens mødre er det almindelig brug, at der serveres rigeligt med te og søde sager (glaserede mandler), bolcher etc.

Derudover udveksles gaver (slik, te, etc.).

I denne forhandlingsfase, der kan foregå over flere år, aftaler man også størrelsen af brudeprisen.

Størrelsen af brudeprisen forbindes hermed med den symbolske værdi, man tildeler sin brud.

I en eller anden forstand er det værdien af ens egen ære, som bliver stadfæstet i brudeprisen.

Derfor konfronteres gommens familie med de meget modsatrettede interesser, de har i forhold til brudeprisen.

På den ene side ønsker man at undgå de økonomiske byrder ved en høj brudepris. Men på den anden side ønsker man også den anseelse og prestige, der er forbundet med en høj brudepris.

Ofte ender forhandlingerne imidlertid med at brudeprisen bliver astronomisk. I nogle områder er det ganske normalt, at brudeprisen kommer til at udgøre, hvad der svarer til en livsløn for en mand (dvs. 20.000 - 30.000 danske kroner!).

For langt de fleste familier er det komplet umuligt at samle så mange penge på en gang. Derfor bliver de betalt i afdrag over lange perioder. Derudover låner man af venner og slægtninge, som man så betaler tilbage i små portioner.

'Brudepris-institutionen' medfører derfor, at en lang række sociale relationer aktiveres og opdateres, hver gang nogen bliver gift.

For de fattigste familier eksisterer der også den mulighed, at man så at sige 'bytter døtre'. Ved at gifte en datter til eksempelvis sin brors søn og samtidig modtage sin brors datter som hustru til sin egen søn, opnår man at brudeprisen udlignes, og at man samtidig opretholder aktive familiebånd i faderens slægtlinje.

Følelser

På landet i Afghanistan er de arrangerede ægteskaber en fasttømret del af den bestående sociale orden. I det omfang man kender til andre måder at indgå ægteskab, bliver de vurderet som forkerte, fordi de ikke efterlever de islamiske anvisninger for korrekt levevis.

Som kompensation for den manglende frivillighed følger til gengæld en total livsanskuelse, som bekræfter enkeltpersonens vigtighed og opgaver i tilværelsen.

Man er noget værdifuldt i sig selv (som skabt af Gud).

I Afghanistan skal ægteskabet opretholdes, fordi det er Guds vilje, fordi det opretholder bånd mellem familier, og fordi man derved bibeholder den ære, som man synliggjorde ved størrelsen af brudeprisen.

Alene den omstændighed, at man skal giftes, gør, at man bliver vurderet som smuk - uanset hvordan du rent faktisk ser ud.

Ulempen og tragedien ved nogle arrangerede ægteskaber er så til gengæld, at nogle kvinder må acceptere at leve sammen med mænd, som de aldeles ikke nærer nogen sympati for. Måske må man affinde sig med at blive afstraffet fysisk og blive ydmyget psykisk af ægtefællen og svigermoren (for brudens vedkommende!).

For nogle kvinder kan ægteskabet derfor udvikle sig til et rent helvede.

Når det er sagt, er det måske lettere at forstå, at de unge mennesker i Afghanistan ofte både er meget nervøse/bange og samtidig meget spændte, inden de skal giftes.

De er centrum for en begivenhed, der involverer hele den sociale orden, og de skal starte på en helt ny tilværelse.

For pigerne er omvæltningen endnu større, da de på bryllupsdagen skal forlade deres barndomshjem og fremover tilbringe deres liv hos gommens familie. I fremtiden vil hun kun, i det omfang hendes ægtemand tillader det, få lov at besøge sine forældre og søskende.

Både gom og brud er naturligvis også meget spændte, nervøse og forventningsfulde i forhold til brudenatten, hvor de skal have sex for første gang. Det er vigtigt, at man bagefter kan se, at bruden har blødt, så man kan være sikker på, at hun har været jomfru.

Inden den følgende beskrivelse af et traditionelt bryllup, skal det bemærkes, at der er store lokale variationer i den måde man afholder bryllupper på. Dog er det et gennemgående træk, at de fleste bryllupper afholdes efter sommerhøsten.

Dagen før brylluppet

Henna ceremoni:

Bruden og brudgommen befinder sig i hver deres hjem.

Hos bruden er der kun kvinder til stede i lokalet.

Hos gommen er der både kvinder og mænd.

En bakke er pyntet med glinsende bånd og blomster. Bakken oplyses af fire stearinlys, der er placeret i hjørnerne på bakken. På bakken er en lille skål med hennapulver rørt ud i vand.

Nu tegner bruden og brudgommens venner så mønstre i hænderne på henholdsvis bruden og brudgommen med hennapulveret. Bruden får malet hele håndfladen i højre hånd samt tommel- og pegefinger.

Gommen får bare malet nogle store pletter.

Bruden får malet begge håndflader samt alle fingrene. Bruden bliver malet i specielle mønstre.

Efter hennaceremonien danser kvinder og mænd - stadig hver for sig. Hvis man har en tromme eller en tamburin, bliver der spillet levende musik. Ellers lytter man til kassettebånd.

1. dag

(kl. 8-13)

Gommen står op og ikklæder sig sit bedste sæt tøj under stor opmærksomhed af de venner, der allerede tidligt ankommer til gommens hjem.

Når vennerne og gommen er blevet klar, kører de i fornemt udsmykkede biler og taxier til brudens hjem. I det omfang, det rent praktisk kan lade sig gøre, kører mænd og kvinder i hver deres biler.

Bilerne er udsmykkede med farvestrålende glimmertråd.

I brudens hjem er kvinderne travlt optaget af at sminke og ikklæde bruden hendes farvestrålende brudetøj (shaale arousi)

Da gommen og gommens venner ankommer til brudens hjem, bliver de hjerteligt modtaget af brudens familie.

Gommen og de øvrige mandlige gæster bliver placeret i et værelse for sig selv. Gommen får et helt nyt sæt tøj foræret af brudens far. Gommen skifter derefter til det nye sæt tøj.

Brudens familie serverer derefter lækker mad for gommens familie og de øvrige gæster (brudgommens families venner og brudens families venner), der også medbringer gaver. Mange af gaverne består af store halsudsmykninger, der er lavet af pengesedler (vedlæg foto). Disse halsudsmykninger hænges om halsen på gommen.

Gommens far giver gaver (brudepris) til brudens far i form af guld/smykker/penge.

I 'kvindeværelset' bliver gommens kvindelige slægtninge inviteret til at overvære brudens sidste forberedelser.

Herefter bliver kvinderne også trakteret med lækker mad.

Den egentlige vielse (nikaa) foregår ved at en mullah læser vers op fra koranen. Derefter spørger han gommen, om han vil acceptere bruden som sin hustru. Spørgsmålet bliver stillet tre gange, og han skal naturligvis svare ja hver gang.

Når gommen således har accepteret giftermålet, sendes tre mænd fra 'mandeværelset' ind til kvinderne, hvor bruden sidder foran alle de kvindelige slægtninge og gæster. Hun er meget flot klædt på, men hun mangler sin højre sko.

Mændene spørger hende så, om hun vil acceptere gommen som sin ægtemand. Når hun har bekræftet det overfor de tre mandlige vidner, føres gommen endelig ind til sin brud.

(kl. 13-19)

Herefter følger det traditionelle bryllupsritual (zoom/dabriki):

Gommen knæler nu foran bruden og forsøger at sætte en sko på hendes højre fod.

Bruden demonstrerer sin viljestyrke ved at presse foden mod jorden. Gommen tager dernæst en nål frem og stikker forsigtigt bruden i foden for at få hende til at løfte den.

Når hun endelig giver efter, kan han så sætte skoen på hendes fod.

Derefter forsøger gommen at give bruden pengesedler i højre hånd. Igen modsætter hun sig ved at knytte hånden. Når det endelig lykkes, lægger han pengesedlerne i hånden.

Efter dette traditionelle bryllupsritual føres bruden og gommen ud til de ventende biler. De bliver sat ind på bagsædet af en af bilerne, og de bliver nu kørt tilbage til gommens hjem. Det er først under denne køretur, at gommen kan fjerne sløret fra sin hustrus ansigt.

Måske er det derfor første gang, at de to mennesker for alvor ser det ansigt, de skal leve sammen med resten af deres tilværelse.

De andre deltagere i bryllupsfesten følger efter brudeparret i de øvrige køretøjer.

Ved ankomsten til gommens hjem føres bruden af to kvindelige slægtninge ind i et fornemt udsmykket værelse.

Her placeres bruden på en høj stabel meget fine puder. De to slægtninge stiller sig på hver sin side af bruden.

De andre kvindelige gæster sætter sig foran bruden.

Nu løfter de to stående kvinder så sløret for brudens ansigt. Bruden sætter hænderne for ansigtet, og de to kvindelige slægtninge må trække hænderne væk fra brudens ansigt.

De kvindelige gæster roser derefter brudens skønhed og forærer hende penge.

Samtidig spiller mændene musik og laver spektakel uden for huset.

(kl. 19-22)

Derefter spises der middag. Mændene og kvinderne er stadig adskilt.

Efter middagen føres bruden og gommen ind i et værelse for sig selv. De skal nu tilbringe brudenatten sammen.

Efter at brud og gom er forsvundet, fortsætter festen ved at mænd og kvinder fester hver for sig.

Hvis man har trommer og tamburin, bliver der spillet levende musik. Ellers lytter man til bånd på en ghettoblaster.

Den festlige stemning får mange til at danse lystigt.

(kl. 22)

Festen slutter og folk går til ro.

Gæster, der kommer langvejs fra, overnatter i brudgommens hjem. Gæster fra landsbyen går hjem til sig selv.

1.-7. dag

Brudens familie bringer alt mad til brudeparret (2 personer) i gommens faders hus.

2. dag

Der serveres morgenmad for bruden og gommen i soveværelset.

Flere gæster kommer i løbet af dagen. De bliver inviteret på mad og te.

3. dag

(kl. 8-15/16)

Gommen og gommens slægtninge besøger brudens familie, der serverer frokost.

Ved at besøge brudens familie udvises der ære og respekt.

(kl. 16) Gommen og hans slægtninge tager hjem.

7. dag

'Aftaai'

brudens medgift (tøj/køkkensager/tæpper) flyttes til gommens hus.

'tachjami' - bruden begynder så småt at arbejde i sin nye familie.

Børns dagligdag

På de følgende sider er angivet et dagsskema for henholdsvis drenge og piger. Skemaet viser, hvordan en dag kan foregå i en afghansk landsby.

Derefter følger et fotokopieret materiale fra en engelsk bog, der fortæller om pashtunske børnelege. Måske kunne læreren hjælpe med en oversættelse, så klassen selv kan prøve de pashtunske lege.

God fornøjelse!

11-årig dreng i Deh Hamza

Vinter

Solopgang: Vasker sig / bøn.

7-8.30: I moskeen: koranlæsning (se sekvens i "Mændene i Deh Hamza"). I

8.30: Morgenmad: te og brød.

9 - 12: Skole i nabolandsbyen.

12- 12.30: Vasker sig og beder bøn / spiser middagsmad.

12.30 - 14: Passer 9 får og 6 lam. (fodring etc.).

14-19: Vasker sig og beder bøn. Læser lektier og leger (rundbold, drageflyvning, skyder småfugle med slynge eller slangebøsse, spiller med nødder). De ældre drenge går på jagt eller spiller volleyball.

19.30: Vasker sig og beder bøn / spiser aftensmad.

19.30 - 21.30: Læser lektier /varter faderen og eventuelle gæster op.

Solnedgang: Vasker sig og beder bøn.

21.30: Går i seng.

Sommer

Solopgang: Vasker sig / bøn.

7-8.30: moskeen: koranlæsning.

8.30: Morgenmad.

9 - 12: Hjælper faderen med markarbejdet. Høster græs til vinterfoder/brændsel.

12- 12.30: Vasker sig og beder bøn / spiser middagsmad.

12.30 - 14:	Hjælper fortsat med at gå til hånde eller leger (fårene passes af en hyrde).
14-19:	Vasker sig og beder bøn. Leger / hjælper til med markarbejdet.
19.30:	Vasker sig og beder bøn / spiser aftensmad.
19.30 - 21.30:	Varter faderen og eventuelle gæster op.
Solnedgang:	Vasker sig og beder bøn
21.30:	Går i seng.

11-årig pige i Deh Hamza

Vinter

Solopgang:	Vasker sig / bøn.
7-8.30:	I moskeen: koranlæsning (se sekvens i "Mændene i Deh Hamza").
8.30:	Hjælper moderen med morgenmad: te og brød /spiser morgenmad.
9 - 12:	Hjælper moderen med husholdningen: Passer små søskende, tøjvask, rengøring, madlavning.
12- 12.30:	Vasker sig og beder bøn / forbereder middagsmad /spiser middagsmad.
12.30 - 14:	Hjælper eventuelt til med at passe får / hjælper fortsat med husholdningen.
14-19:	Vasker sig og beder bøn. Hjælper fortsat moderen / leger (hinker) / kigger på afstand på drengenes leg Vasker sig og beder bøn / forbereder aftensmad / spiser aftensmad
19.30 - 21.30:	Tager af bordet / laver te / vasker op
Solnedgang:	Vasker sig og beder bøn.
21.30:	Går i seng.

Sommer

Solopgang:	Vasker sig / bøn.
7-8.30:	I moskeen: koranlæsning.
8.30:	Hjælper moderen med morgenmad: te og brød /spiser morgenmad.
9 - 12:	Hjælper moderen med husholdningen: Passer små søskende, tøjvask, rengøring, madlavning.
12- 12.30:	Vasker sig og beder bøn / forbereder middagsmad /spiser middagsmad.
12.30 - 14:	Hjælper eventuelt til med at passe får / hjælper fortsat med husholdningen.
14-19:	Vasker sig og beder bøn. Hjælper fortsat moderen / leger (hinker) / kigger på afstand på drengenes leg.
19.30:	Vasker sig og beder bøn / forbereder aftensmad / spiser aftensmad
19.30 - 21.30:	Tager af bordet / laver te / vasker op
Solnedgang:	Vasker sig og beder bøn.
21.30:	Går i seng.

Afghansk tidslinje

Opdateret i 2011 af UNESCO Samlingerne, i særdeleshed studentermedhjælp Sameer Yaqoubi

330-327 f.Kr.	Alexander den Store drager gennem Afghanistan på vej til Indien.
100-450 e.Kr.	Buddhistiske Kushan-imperium. Handelen mellem øst og vest intensiveres: Silkeruten går gennem Afghanistan.
ca. 700	Arabisk invasion. Islam spredes i Afghanistan.
977-1186	Ghaznavide-dynasti med erobringstogter mod Indien.
1155-1227	Djenghiz Khan's mongolske invasion.
1370-1405	Timur Lenk's mongolske invasion.
1500-1747	Det persiske Safavide og det indiske Moghul dynasti kæmper om det afghanske område.
1747	Ahmad Shah Durrani vælges til Amir af pashtun-stammerne.
1839-1842	Første anglo-afghanske krig. 16.500 mand fra den britisk-indiske hær dræbes under tilbagetoget fra Kabul.
1878-1880	Anden anglo-afghanske krig.
1880-1901	Amir Abdur Rahman på tronen.
1893	Durand-linien bliver fastlagt som grænse mellem Afghanistan og Britisk Indien.
1901-1919	Amir Habibullah Khan
1919-1929	Kong Amanullah
1919	Tredie anglo-afghanske krig. Afghanistan vinder fuld selvstændighed.
1929	Kong Amanullah afsættes og 9 måneders borgerkrig følger.
1929-1933	Kong Nadir Shah.
1933-1973	Kong Zahir Shah.

1953-1963	Mohammad Daoud som premierminister.
1961-1963	Afghansk-pakistanske grænse lukket pga. stridigheder over Pashtunistan.
1964	Ny forfatning, der lægger rammerne for et parlamentarisk demokrati.
1964	Første parlamentsvalg.
1969	Andet parlamentsvalg.
1971-1972	Tørke, hvor flere hundrede tusinde folk dør.
1973-1978	Mohammad Daoud styrter kongen ved et kup og udnævner Afghanistan til republik med sig selv som præsident.
1978	Præsident Daoud afsættes ved et kup (aprilrevolutionen) og det socialistiske Afghanske Demokratiske Folkeparti tager magten med Noor Mohammed Taraki som præsident
1979	September - Taraki trækker sig tilbage og dør kort efter. Hafizullah Amin bliver den anden præsident i Afghanistan i perioden med den socialistiske Demokratiske Republik. Hafizullah Amin var uddannet i USA, men vendte tilbage til Afghanistan for at tage del i ledelsen af det Demokratiske Folkeparti.
1979-89	Sovjetunionen sender troppestyrker til Afghanistan. Det bliver indledningen til ti års brutal krig mellem sovjetstyrkerne og den afghanske regeringshær på den ene side og de afghanske mujahedinere (hellige krigere) på den anden.
1979	Hafizullah Amin henrettes og Babrak Karmal indsættes som præsident.
1986	Karmal afløses af Mohamad Najibullah som Afghanistans præsident. Najibullah har tidligere været chef for det forhadte hemmelige politi 'Khad'.
1989	De sidste sovjetiske styrker forlader Afghanistan. Kampen mellem regeringsstyrkerne og mujahedinerne fortsætter.
1992	April - Najibullah træder tilbage og overlader regeringen til en overgangsregering under ledelse af Sibghatullah Al-Mojaddedi, som var professor i islamiske studier ved universitet i Kabul, og som tidligere havde været fængslet for sine anti-sovjetiske aktiviteter. Najibullah søger herefter tilflugt i FN's bygninger i Kabul. Det kommunistiske styre er besejret.

- 1992-96 De tidligere allierede mujahedin-partier begynder at bekæmpe hinanden for at få magten i Kabul. Kampene får i stigende grad et etnisk præg. Tadjikkerne er under ledelse af Ahmed Shah Massoud. Pashtunerne ledes af Hekmatyar. Usbekerne og resterne af den tidligere regeringshær anføres af Dostum, mens hazaraerne selv var indbyrdes splittede. Hovedmodstanderne i denne 'kampen om Kabul' forblev Hekmatyar og Massoud, mens Dostum og hazaraerne skiftede side flere gange.
- 1992 Juli - Mojaddedi træder tilbage og overdrager magten til lederen af Jamiat-i Islami, Burhanuddin Rabbani. Jamiat-i Islami er et islamisk politisk parti, som var den mest aktive mujahedin-gruppe i krigen mod Sovjet. De fleste i partiet er etniske tadjikker. Udover Rabbani er et andet ledende medlem af partiet Ahmed Shah Massoud, der bliver forsvarsminister og dermed kontrollerer de militære styrker.
- 1994-1996 Taleban-bevægelsen erobrer kontrollen med byen Kandahar i det sydlige Afghanistan.
- 1994-1997 Taleban-bevægelsen erobrer kontrollen med en række af landets sydlige provinser. Mange steder bliver bevægelsens unge krigere mødt som befriere. Ofte lykkedes det bevægelsen at overtage magten uden kamp, da lokale kommandører enten trues eller købes til loyalitet mod bevægelsen. I Kabul forener de tidligere fjender Massoud og Hekmatyar sig i en alliance mod Taleban.
- 1995-2001 Mullah Mohammad Omar er leder af Taleban og leder af landet.
- 1996 September – Det lykkes Taleban at erobre både Jalalabad og Kabul i løbet af kun tre uger. Hekmatyar har hermed foreløbigt udspillet sin rolle i kampen om Afghanistan. Med sine traditionelle magtbaser kontrolleret af Taleban søger han så vidt vides i eksil i Iran. Massoud søger tilbage til sin traditionelle magtbase i Pansjirdalen og Dostum flytter sit hovedkvarter til Mazar-i-Sharif. Massoud og Dostum forbliver i den Nordlige Alliance mod Taleban.
- 1997 Maj - Dostums næstkommanderende, Abdul Malik, skifter side til fordel for Taleban, der derefter kan overtage kontrollen med Mazar i Sharif. Fire dage senere skifter Maliks loyalitet dog igen side til fordel for Dostum. Derefter overrumpler Taleban-styrkerne af Maliks og Dostums styrker og af utilfredse civile beboere i byen. Man mener, at op mod to tusinde Taleban-soldater bliver slået ihjel.

- 1998 August - Taleban generobrer Mazar-i-Sharif. I forbindelse med erobringen bliver omkring 4000-5000 mennesker dræbt af Taleban i tilfældige nedskydninger og ved regulære massakrer. Hovedparten af de dræbte er hazaraer. Hazaraerne formodes af Taleban at have været meget aktive i drabene på Taleban-soldater i 1997.
- 2000 Jan. - ca. 90 % af Afghanistans territorium kontrolleres af Taleban. Den eneste regulære modstander af Taleban er Massoud, der holder til i Pansjir-dalen. Der kæmpes fortsat ved frontafsnit omkring Pansjir-dalen og i de omkringliggende dalområder.
- 2001 Massoud dræbes af Taleban 9. september. To dage senere udføres angrebet på World Trade Centre i New York, som Osama bin Laden og hans al-Qaeda bevægelse tager ansvaret for. Man mener, at bin Laden skjuler sig i Afghanistan. I oktober angribes Afghanistan af en international koalition under ledelse af USA, i forsøget på at finde Osama bin Laden og uskadeliggøre både al-Qaeda og Taleban. Det bliver begyndelsen på mange års international krig i Afghanistan.
- 2001-2002 Hamid Karzai indsættes af USA som overgangsleder. Karzai er leder af en gruppe der bekæmper Taleban - med USA's hjælp.
- 2002-2004 Hamid Karzai er leder af en overgangsregering.
- 2004-2009 Hamid Karzai vælges som præsident ved det første folkelige valg i Afghanistan efter årtiers krig. Mange er optimistiske omkring Afghanistans nye situation som et frit land, og mange flygtninge vender tilbage ikke mindst fra nabolandene. Regeringsfjendtlige grupper som Taleban og al-Qaeda er mindre aktive i begyndelsen af denne periode, men fra cirka 2006 stiger deres terrorvirksomhed igen.
- 2009 Hamid Karzai genvælges som præsident for en ny periode indtil 2014, men samtidig er Taleban og al-Qaeda aktive i alle dele af Afghanistan.